

Investigating the relationship between religious attitude and occupational commitment of physical education teachers (case study: Divaniyeh, Iraq)

Ali Dakhel Abdulkaraavi¹ | Alireza Zamani Nukaabadi^{2✉}

1. Sport sciences department, Isfahan (Khorasgan) branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. E-mail: il9791979a@gmail.com

2. Corresponding author, Assistant professor of Sport Management, Sport sciences department, Isfahan (Khorasgan) branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran E-mail: a.zamani@khuisf.ac.ir

---

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received 25 September 2024

Revised 5 October 2024

Accepted 20 October 2024

Published 22 October 2024

Keywords:

Job commitment,

Religious attitude,

Physical education teachers,

Divaniyeh.

Objective: The purpose of this research was to investigate the relationship between religious attitude and job commitment of physical education teachers in Divaniyeh city in 1403.

Methods: The statistical population for researching religious attitude and its relationship with job commitment was 354 physical education teachers in Divaniye city. 186 people were selected as a sample based on the table of Karjesi and Morgan. The measurement tool in this research was the religious attitude questionnaire of Khodayari (2001) and Chavoshi's job commitment (2013). The reliability of the questionnaires was obtained through Cronbach's alpha coefficient of 0.86 for the religious attitude test questionnaire and 0.82 for the occupational commitment questionnaire.

Results: The findings showed that the level of religious attitude, religious knowledge, religious beliefs, religious tendencies and emotions, commitment to religious duties, and occupational commitment of physical education teachers in Divaniye city, according to the average obtained, is higher than the average level and is relatively favorable. A moderate positive and significant correlation was observed between the amount of religious attitude and its components with the occupational commitment of physical education teachers in Divaniye city. The coefficient for determining the amount of common variance of two variables showed that 34% of the changes in the job commitment of teachers are related to changes in religious attitudes, 26% are related to changes in religious knowledge, 38% are related to changes in religious beliefs, and 14% are related to changes in religious attitudes and emotions, and 29 percent is related to changes in commitment to religious duties. The results of the F test showed that the results can be generalized to the society. Also, the results showed that among the components of religious attitude, commitment to religious duties does not have a significant effect on the occupational commitment of physical education teachers in Divaniye city.

Conclusions: The higher the level of religious attitude, religious knowledge, emotions and religious beliefs of the physical education teachers of Divaniye city, on average, the higher the level of job commitment in them. Religious orientation predicts 43% of job commitment changes.

Cite this article: Abdulkaraavi Dakhel, Ali. & Zamani Nukaabadi, Alireza. (2024). Investigating the relationship between religious attitude and occupational commitment of physical education teachers (case study: Divaniyeh, Iraq). *Jahesh*, 2 (2), 57-72.

بررسی رابطه نگرش دینی با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی

(مطالعه موردی: شهرستان دیوانیه عراق)

علی داخل عبدالکرعاوی^۱ | علیرضا زمانی نوکآبادی^۲ ✉

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مدیریت ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: il9791979a@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه مدیریت ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: a.zamani@khuisf.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

هدف: هدف از این تحقیق بررسی رابطه نگرش دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه در سال ۱۴۰۳ بود.

روش پژوهش: جامعه آماری برای تحقیق نگرش دینی و رابطه آن با تعهد شغلی ۳۵۴ نفر از دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه بود. با استناد به جدول کرجسی و مورگان تعداد ۱۸۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این تحقیق پرسشنامه نگرش دینی خدایاری فرد (۱۳۷۹) و تعهد شغلی چاوشی (۱۳۹۲) بود. پایایی پرسشنامه‌ها از طریق ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه آزمون نگرش دینی ۰/۸۶ و برای پرسشنامه تعهد شغلی ۰/۸۲ به دست آمد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۲۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۸/۱

کلیدواژه‌ها:

تعهد شغلی،

نگرش دینی،

دبیران تربیت بدنی،

دیوانیه.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد میزان نگرش دینی، شناخت دینی، باورهای دینی، گرایش و عواطف دینی، التزام به وظایف دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه با توجه به میانگین بدست آمده، از سطح متوسط بالاتر بوده و نسبتاً مطلوب است. همبستگی متوسط مثبت و معناداری بین میزان نگرش دینی و مولفه‌های آن با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه مشاهده شد. ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر نشان داد ۳۴ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات نگرش دینی، ۲۶ درصد مربوط به تغییرات شناخت دینی، ۳۸ درصد مربوط به تغییرات باورهای دینی، ۱۴ درصد مربوط به تغییرات گرایش‌ها و عواطف دینی، و ۲۹ درصد مربوط به تغییرات التزام به وظایف دینی است. نتایج آزمون F نشان داد نتایج به جامعه قابل تعمیم است. همچنین نتایج نشان داد از بین مولفه‌های نگرش دینی، التزام به وظایف دینی بر میزان تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه تاثیر معناداری ندارد.

نتیجه‌گیری: هر چقدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان نگرش دینی، شناخت دینی، عواطف و باورهای دینی بالاتری داشته باشند به طور متوسطی میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می‌شود. گرایش دینی ۴۳ درصد تغییرات تعهد شغلی را پیش‌بینی می‌کند.

استناد: داخل عبدالکرعاوی، علی و زمانی نوکآبادی، علیرضا. (۱۴۰۳). بررسی رابطه نگرش دینی با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی (مطالعه موردی: شهرستان

دیوانیه عراق). *حش*، ۲ (۲)، ۵۷-۷۲.

مقدمه

مطالعات تاریخی و بررسی زندگانی مردم در دوران گذشته نشان می‌دهد که بی‌تردید دین همواره با انسان همراه بوده و به عنوان یک اصل جهان شمول در فطرت انسان‌ها وجود داشته است. گرایش به دین و معنویت، همزاد انسان است و ریشه در سرشت او دارد. دین، ندایی است که انسان آن را از درون خود می‌شنود و تا آدمی وجود دارد این گرایش در او باقی است. دین مجموعه‌ای از اعتقادات، احساسات و اعمال فردی یا جمعی است که حول مفهوم حقیقت غایی یا امر مقدس سامان یافته است. این حقیقت غایی را می‌توان بر حسب تفاوت ادیان با یکدیگر، واحد یا متکثر، مشخص یا نامتخصص، الوهی یا غیر الوهی و نظیر آن تلقی کرد (مونیکا و آفرز،^۱ ۲۰۲۲). نگرش دینی مجموعه‌ی باورهای دینی، رفتارهای دینی و تعاملات الهی است. به عبارت دیگر، جهان‌بینی و کیفیت زندگی دینی، اخلاقیات و عقاید، عبادات و رفتارهای اجتماعی و معنویت درونی، اجزای شکل‌دهنده‌ی نگرش دینی می‌باشند (ماتیو و همکاران،^۲ ۲۰۲۰). در نهایت، دینداری و نگرش دینی را می‌توان شناخت و باور به پروردگار یکتا، انبیاء، آخرت و احکام الهی و داشتن علائق و عواطف معینی نسبت به خدا، خود، دیگران و جهان هستی در جهت تقرب به خدا و التزام و عمل به وظایف دینی تعریف کرد (آچور و همکاران،^۳ ۲۰۱۶).

دینداری مبتنی بر چهار نوع رابطه است. این ساختار، هماهنگ با سه عنصر اساسی (عقاید، اخلاقیات و احکام) است که در تعریف دین توسط تعدادی از علما مطرح شده است. با توجه به این عناصر اصلی در دین و ویژگی‌های روانشناختی، عاطفی و رفتاری می‌توان دینداری را چنین تعریف کرد: «شناخت و باور پروردگار یکتا، انبیاء، آخرت و احکام الهی و داشتن علائق و عواطف معینی نسبت به خدا، خود، دیگران و جهان هستی در جهت تقرب به خدا و التزام و عمل به وظایف دینی (بال و کوالان،^۴ ۲۰۲۱). بنابراین برای دینداری می‌توان ابعاد زیر را در نظر گرفت: الف) شناخت: شناخت به معنای دانش اصول دینی یعنی یقین به خدا، آخرت و پیامبران و آگاهی از فروع دین است. ب) باور: باور به معنای پذیرش، اقرار و تصدیق قلبی نسبت به اصول و شرایع دین است. ج) علائق و عواطف دینی: علائق دینی شامل کلیه‌ی احساسات و عواطف مثبت (حب) و منفی (بغض) است. عواطف مثبت در راستای شناخت و پذیرش قلبی نسبت به پروردگار یکتا، انبیاء و اولیاء، مؤمنین و تمامی دینداران، احکام دین، جهان هستی و جهان پس از مرگ در فرد دیندار بوجود می‌آید و عواطف منفی تحت تأثیر محبت به خدا و دین خدا، نسبت به دشمنان دین الهی و پیامبران و اولیاء آن مطرح می‌شود. د) التزام به وظایف دینی: التزام به وظایف دینی یعنی فرد دیندار در پی به وجود آمدن معرفت و احساس عاطفی نسبت به پروردگار، انبیا و اولیا دین، انجام تکالیف و احکام دینی را در حیطه‌ی شخصی، اجتماعی و اقتصادی بر خود بایسته بداند (آذریون، ۱۳۹۷).

یافته‌های کشاورز (۱۳۷۹) در تحقیقی تحت عنوان بررسی جامعه‌شناختی میزان تأثیر پایگاه اجتماعی، اقتصادی دانشجویان بر نگرش دینی نشان داد که متغیرهای جامعه‌پذیری مذهبی و میزان استفاده مذهبی از وسایل ارتباطی بر نگرش دینی تأثیر مثبت دارند. در حالی که میزان هزینه خانواده، میزان مادی‌گری، میزان درآمد خانواده و میزان هزینه شخصی رابطه منفی با نگرش دینی داشته‌اند. بین متغیرهای تحصیلات والدین، شغل والدین و نگرش دینی رابطه معناداری وجود نداشته است. جان‌بزرگی (۱۳۸۰) در تحقیقی تحت عنوان بررسی نگرش دانشجویان نسبت به دین و دینداری در دانشگاه آزاد اسلامی نشان دادند که بین فرضیه‌های

¹ - Mónico, & Alferes

² - Mathew et al.

³ - Achour et al.

⁴ - Bal1 & Kökalan

طبقه اجتماعی و اقتصادی و دین و دینداری دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد و این فرضیه که هر چه دانشجو محروم‌تر باشد و نتواند نیازهای مادی خود را برطرف سازد در نتیجه گرایش او به دین و دینداری قدسی تر خواهد بود تایید نشد. همچنین فرضیه‌های رابطه بین خانواده و محیط اجتماعی مذهبی بر نگرش دینی دانشجو نسبت به دین و دینداری با جنسیت هم تایید نشد و به نظر می‌رسد منشأ شهرستانی و یا روستایی بر نگرش دانشجو نسبت به دین و دینداری تاثیر بگذارد نیز رد شدند. طهماسبی‌پور (۱۳۹۰) در پژوهش خود با موضوع ارتباط میان نگرش مذهبی و افسردگی میان دانشجویان دانشگاهی به این نتیجه رسید که ارتباط معنی‌دار قابل ملاحظه‌ای میان نگرش مذهبی و افسردگی وجود دارد و نمره نگرش مذهبی بالاتر میزان پریشانی و افسردگی پایین‌تری را نشان خواهد داد. احمدی (۱۳۹۰) در پژوهش نگرش دینی و هوش فرهنگی، به تنوع و چندفرهنگی بودن جامعه ایرانی و همچنین جامعه شهرستانی شهرستان سنندج پرداخت. از آنجایی که دین و نگرش دینی، مؤلفه بسیار برجسته‌ای در شکل‌دهی به جهت‌گیری‌های نگرشی افراد به شمار می‌رود به عنوان مؤلفه اصلی مؤثر بر هوش فرهنگی مورد کنکاش قرار می‌گیرد. نتایج توصیفی تحقیق حکایت از آن داشت که سطح هوش فرهنگی شهروندان در شاخص هوش فرهنگی و ابعاد چهارگانه در حد متوسط و متوسط رو به بالا قرار دارد. این نشان از رضایت‌بخش بودن وضعیت هوش فرهنگی است. نتایج تحلیلی تحقیق نیز حاکی از ارتباط معنادار و البته معکوس میان نگرش دینی با شاخص هوش فرهنگی و سه بعد از ابعاد چهارگانه هوش فرهنگی هستند.

نتایج مطالعه‌ی اصغری و همکاران (۱۳۹۳) تحت عنوان رابطه نگرش مذهبی، منبع کنترل و گرایش به سوء مصرف مواد نشان داد بین نگرش مذهبی، منبع کنترل و گرایش به سوء مصرف مواد رابطه مثبت معناداری وجود دارد. در مجموع، نتایج حکایت از آن داشت که افراد دارای نگرش مذهبی درونی بیشتر منبع کنترل درونی و گرایش کمتر به سوء مصرف مواد دارند و کسانی که گرایش مذهبی بیرونی دارند، منبع کنترل بیرونی و گرایش بیشتر به سوء مصرف مواد دارند. منبع کنترل و جهت‌گیری مذهبی نقش مهمی در گرایش به سوء مصرف مواد دارند. باقرپور (۱۳۹۷) در بررسی رابطه بین باورها و نگرش‌های دینی و سبک زندگی اسلامی با عملکرد شغلی معلمان مقطع ابتدایی به این نتیجه رسید بین باورها و نگرش‌های دینی و سبک زندگی اسلامی با عملکرد شغلی معلمان به‌طور کلی رابطه معنی‌دار مثبت وجود دارد. همچنین بین باورها و نگرش‌های دینی و ابعاد آن (اعتقادی، عاطفی، پیامدی، مناسکی و فکری) با عملکرد شغلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و نتیجه گرفت افرادی که از لحاظ باورها و نگرش‌های دینی و سبک زندگی اسلامی در سطح بالایی قرار دارند، عملکرد شغلی آنان مؤثر است. بابازاده و نصیری (۱۳۹۷) در بررسی ارتباط دنیاگرایی با اعتقادات مذهبی و سلامت روان دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار به این نتیجه رسیدند بین دنیاگرایی با اعتقادات مذهبی و سلامت روان دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد. همچنین تفاوت معنی‌داری بین دنیاگرایی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار مشاهده نشد در حالی که بین سلامت روان و اعتقادات مذهبی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج درفش و گلشن‌پور (۱۳۹۷) در مطالعه معنویت در محیط کار و رابطه آن با تعهد سازمانی و سلامت سازمانی مدیران مدارس متوسطه اهواز نشان داد بین معنویت در محیط کار با تعهد سازمانی و سلامت سازمانی مدارس متوسطه شهر اهواز همبستگی ساده و چندگانه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. اولادیان (۱۳۹۷) در مقایسه ارزیابی سطوح دینداری و ویژگی شخصیتی معلمان با کیفیت زندگی کاری بالا و پایین به این نتیجه رسیدند اگرچه میانگین هر سه مؤلفه ارزیابی سطوح دینداری معلمان دارای کیفیت زندگی کاری بالا، بیشتر از گروه دیگر برآورد شده است، اما این تفاوت در مؤلفه عواطف دینی محسوس‌تر از دو مؤلفه دیگر بود. همچنین یافته‌ها نشان داد معلمان که دارای کیفیت زندگی کاری بالایی هستند در ویژگی شخصیتی برون‌گرایی، سازگاری و وظیفه‌شناسی نمره بالاتری نسبت به معلمان که از کیفیت زندگی کاری پائینی

برخوردارند، به دست آورده‌اند. حسینی (۱۴۰۰) در بررسی رابطه دینداری و نگرش های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان به این نتیجه رسیدند دینداری و نگرش مذهبی با عدم گرایش به تقلب رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین زیرمقیاس های دینداری با عدم گرایش به تقلب رابطه منفی و معناداری دارند. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که هر دو متغیر دینداری و نگرش مذهبی توان پیش‌بینی گرایش به تقلب را داشته و از بین ابعاد دینداری، تنها بُعد پیامدی توانست گرایش به تقلب را به صورت منفی پیش‌بینی کند. مرزبان (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای با عنوان ارتباط نگرش مذهبی با سلامت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه دریاوردی و علوم دریایی چابهار به این نتیجه رسید بین دینداری و سلامت اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و دانشجویانی که از نگرش مذهبی بالاتری برخوردارند سلامت اجتماعی بهتری دارند. موسی علی (۱۴۰۱) در بررسی نقش تعهد شغلی آموزگاران در توسعه کیفیت آموزشی مدارس مقطع ابتدایی به این نتیجه رسیدند تعهد شغلی بر کیفیت توسعه آموزشی مدارس ابتدایی موثر است. گاندهام و آناپارتی^۱ (۲۰۱۸) در بررسی نگرش نسل جوان و پیر به این نتیجه رسیدند تفاوت معنی‌داری در نگرش مذهبی این دو نسل وجود دارد؛ نسل جوان در نگرش خود نسبت به مذهب نسبتاً طرفدار مذهب بودند، از نظر معنوی فعال‌تر بوده و در نتیجه نگرش قوی‌تری نسبت به دین دارند. عدنان، سیتون و عبدالرحمن^۲ (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان نقش نگرش دینی به تفاوت‌های دینی، ملی‌گرایی و نگرانی‌های محیطی در اندونزی به این نتیجه رسیدند معلمان مسلمان نسبت به غیرمسلمان زندگی دینی و اجتماعی تسامح‌آمیزی دارند. اما در سیاست و ناسیونالیسم، آنها تمایل دارند گروه/مذهب خود را با امتناع از نامزد غیرمسلمان در انتخابات مطرح کنند و دولت باید از گسترش رادیکالیسم در دانش‌آموزان در مدرسه جلوگیری کند. مونیکو و آفریس^۳ (۲۰۲۲) در بررسی باورها و نگرش‌های دینی بازیکنان بر روی ایده‌آل‌گرایی به این نتیجه رسیدند بازیکنان نسبتاً مذهبی، ایده‌آل‌گراتر و خوش‌بین‌تر هستند و مدل ساختاری تأثیر کلی باورها و نگرش‌های دینی را بر افزایش خوش‌بینی نشان داد. صادقی و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای با عنوان رابطه بین نگرش دینی، تاب‌آوری روانی و امیدواری بانوان به این نتیجه رسیدند بین نگرش مذهبی و تاب‌آوری روانشناختی، و بین نگرش مذهبی و امید رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

تعهد در زبان فارسی به معنای گردن گرفتن شرط و پیمان و خود را ملزم به انجام عملی دانستن تعریف شده است. تعهد در تئوری‌ها و تحقیقات گذشته به شیوه‌های متفاوتی تعریف شده است و در نتیجه، ترکیب نتایج تحقیقات انجام شده، مشکل بوده است. امروزه برای تعهد انواعی در نظر گرفته شده و شاخص‌های سنجش آن نیز مشخص شده است. یکی از انواع تعهدها، تعهد شغلی است. تعهد شغلی به معنی وظایف و مسئولیت‌های شغلی و انجام درست و معقول کار است به گونه‌ای که اگر ناظری نیز بر کار فرد نظارت نداشته باشد او در انجام وظایف محوله قصوری روا ندارد. تعهد شغلی یعنی متعهد و ملزم بودن به انجام کاری و وفاداری و حالتی که فرد بر اساس آن احساس مثبت و قاطعی نسبت به چیزی دارد. تعهد شغلی فرآیندی مستمر است که از طریق آن کارکنان سازمان علاقه‌مندی خود را نسبت به شغل و سازمان و نیز موفقیت و خوشبختی ابراز می‌دارند (حسینی، ۱۴۰۰). تعهد شغلی از منظر نظریه هویت اجتماعی به این صورت است که افراد خودشان را درون طبقات مختلف اجتماعی (از جمله حرفه، گروه، سازمان و نظایر آن) دسته‌بندی، و از طریق آن خود را بر حسب عضویت در یک موجودیت خاص تبیین می‌کنند. یعنی افراد علاقه دارند تا در گروه یا دسته‌ای از جامعه قرار گیرند (صادقی و همکاران، ۲۰۲۳).

¹ - Gandham & Anaparti

² - Adnan, Setyono, & Abdulrahman

³ - Mónico, & Alferes

تعریف والاس^۱ و همکاران از تعهد شغلی همانند تعریف آلن^۲ از تعهد سازمانی است. این پژوهشگر و همکارانش برای تعهد شغلی نیز سه بعد عاطفی، مستمر و هنجاری قائل شده و تعهدشغلی را احساس هویت با یک حرفه، نیاز به استمرار خدمت در یک شغل و احساس مسئولیت بالا نسبت به آن تعریف کرده‌اند (شاکری، ۱۴۰۰). تعهد عاطفی^۳ در بردارنده پیوند عاطفی کارکنان به سازمان می‌باشد. به طوری که افراد خود را با سازمان خود معرفی می‌کنند. بر اساس تعهد مستمر^۴، فرد هزینه ترک سازمان را محاسبه می‌کند. در واقع فرد از خود می‌پرسد که در صورت ترک سازمان چه هزینه‌هایی را متحمل خواهد شد. در تعهد هنجاری^۵ کارمند احساس می‌کند که باید در سازمان بماند و ماندن او در سازمان عمل درستی است (می‌یر و هرسکویچ، ۲۰۱۲).

پژوهشی تحت عنوان میزان تعهد شغلی کارمندان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و دانشگاه شهید بهشتی و عوامل مؤثر بر آن نتایج نشان داد بین میزان تحصیلات، میزان حقوق، ابهام نقش‌های شغلی، احساس حمایت‌های سازمانی، احساس عدالت سازمانی، بیگانگی از کار، نگرش و اعتقادات دینی، احساس نظارت سازمانی، احساس انومی و وضعیت تأهل با میزان تعهد شغلی رابطه معنی‌داری وجود دارد. متغیرهای مستقل مجموعاً ۲۴/۵٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کردند (نوروزی، ۱۳۸۹). در بررسی تعهد سازمانی و ابعاد آن با تعهد حرفه‌ای در بین کارکنان پالایشگاه استان اصفهان، نتایج نشان داد که تعهد سازمانی و هر زیرمقیاس آن (تعهد همانندسازی، تعهد پیوستگی و تعهد مبادله‌ای) رابطه معناداری را در سطح $P \leq 0/05$ با تعهد حرفه‌ای نشان می‌دهد (اوکوندی و توئینی، ۲۰۱۷). مطالعه‌ای در مورد رابطه نگرش دینی با عملکرد شغلی کارکنان نشان داد بین بعد اعتقادی، بعد تجربی و بعد مناسکی با عملکرد شغلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ اما بین بعد پیامدی و عملکرد شغلی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنادار نگرش دینی و عملکرد شغلی است. نتایج ضریب رگرسیون نیز نشان داد که از میان چهار بعد متغیر نگرش دینی تنها بعد تجربی پیش‌بینی‌کننده عملکرد شغلی است و پیشنهاد کردند به منظور افزایش عملکرد شغلی کارکنان در دوره‌های آموزشی به نگرش دینی توجه شود (حسنی و محمدی، ۱۳۸۹). تحقیق در مورد رابطه بین تعهد سازمانی و جو سازمانی با سلامت عمومی معلمان تربیت بدنی استان کرمانشاه نشان داد بین ابعاد تعهد سازمانی، جو سازمانی و سلامت عمومی معلمان تربیت بدنی استان کرمانشاه تفاوت معناداری وجود دارد (کیانی و نظری، ۱۴۰۱).

امروزه آموزش و پرورش سهم قابل توجهی از بودجه هر کشور را به خود اختصاص داده و نقش آن در بدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بسیار پر رنگ است، بنابراین ضروری به نظر می‌رسد تا در جهت بهینه‌سازی کیفیت آموزش و پرورش، فعالیت‌های اساسی صورت گیرد و از هدر رفتن سرمایه‌های انسانی و مادی جلوگیری شود. اگر دبیران در این سازمان، با توجه به تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده و عملکرد شغلی انتخاب شوند و دارای دانش و مهارت کافی باشند و بتوانند با انتخاب روش تدریس مناسب با موقعیت مدرسه و ایجاد محیط آموزشی مناسب و انگیزه کار فعالیت در دانش‌آموزان، با آنها ارتباط متقابل برقرار کنند قادر خواهند بود هدف‌های سازمان را با صرف منابع کمتر و کیفیت بهتر تحقق بخشند و بدون تردید نظام آموزشی نیز از

^۱- valas

^۲- Alean

^۳- Affective commitment

^۴- Continuance commitment

^۵- Normative commitment

^۶- Okwendi, & Toyin

بهره‌وری بیشتری برخوردار می‌شود. از آنجایی که مؤلفه‌های نگرش دینی در امر یادگیری - یاددهی حائز اهمیت و همچنین تعهد شغلی دبیران اعم از فعالیت‌های کارا و اثربخش، آموزش و رضایت در شیوه مدیریت کلاس اسلامی تأثیرگذار است توجه و تحقیق درباره این دو مؤلفه ضروری می‌باشد. این پژوهش می‌تواند در بالا بردن آگاهی دبیران تربیت بدنی و مسئولان آموزش و پرورش نسبت به اهمیت نگرش دینی و رابطه‌ی آن با تعهد شغلی دبیران کاربرد داشته باشد و همچنین راه کارهای جهت‌گزینه‌ی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه با توجه به آگاهی آنان نسبت به نگرش دینی و رابطه‌ی آن با تعهد شغلی ارائه دهد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ ماهیت از نوع همبستگی و به لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها، پیمایشی است. بر اساس آمار ارائه شده از طرف دفتر نیروی انسانی سازمان آموزش و پرورش شهرستان دیوانیه، تعداد دبیران شاغل در سال ۱۴۰۳، ۳۵۴ نفر بود. روش نمونه‌گیری این تحقیق به صورت در دسترس بود که با استناد به جدول کرجسی و مورگان تعداد ۱۸۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور تکمیل پرسشنامه‌ها، در گردهم‌آیی معلمان شهرستان دیوانیه، پرسشنامه‌ها بین معلمان توزیع و جمع‌آوری شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. ابزار اندازه‌گیری شامل پرسشنامه نگرش دینی با چهار مؤلفه شناخت دینی، باور دینی، گرایش و عواطف دینی و التزام به وظایف دینی خدایاری فرد و همکاران (۱۳۷۹) و پرسش‌نامه تعهد شغلی چاووشی (۱۳۹۲) بود. جهت تعیین اعتبار پرسشنامه از متخصصین تربیت بدنی و علوم ورزشی که دکترای مدیریت بودند خواسته شد تا نظریات و پیشنهادات خود را در رابطه با شکل و محتوای پرسشنامه، نگارش سؤال‌های پرسشنامه، کامل بودن سؤال‌ها از نظر کسب اطلاعات در زمینه نگرش دینی و تعهد شغلی، هماهنگی متن سؤال‌ها با گزینه‌های سؤال و حذف یا اضافه کردن سؤال یا سؤال‌ها اعلام کنند. بدین ترتیب اعتبار صوری پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. برای پایایی پرسشنامه تعداد ۳۰ پرسشنامه در جامعه تحت بررسی توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه نگرش دینی ۰/۸۶ و پرسشنامه تعهد شغلی ۰/۸۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل از آزمون t تک نمونه‌ای، آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین متغیرها و رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی متغیر ملاک استفاده شد. روش‌های آماری فوق با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ و در سطح خطای ۰/۰۵ انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

در جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق

ویژگی	نوع	فراوانی	درصد
سن	کمتر از ۳۰ سال	۱۷	۹
	۳۱-۴۰ سال	۶۶	۳۵
	۴۱-۵۰ سال	۵۹	۳۲
	۵۱ سال به بالا	۴۴	۲۴
تحصیلات	دیپلم	۲۲	۱۲
	کاردانی	۴۲	۲۳
	کارشناسی	۹۸	۵۲
	کارشناسی ارشد	۲۲	۱۲
	دکتری	۲	۱
	کمتر از ۵ سال	۱۸	۱۰

۳۴	۶۶	۶ تا ۱۰ سال	سابقه خدمت
۳۷	۶۸	۱۱ تا ۱۵ سال	
۱۹	۳۴	۱۶ سال به بالا	

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. با توجه به جدول ۲، سطح معنی‌داری آزمون برای همه متغیرهای نگرش دینی و مؤلفه‌های آن و تعهد شغلی بیشتر از ۰/۰۵ است بنابراین توزیع همه متغیرها نرمال می‌باشد. با عنایت به نرمال بودن متغیرها از آزمون‌های پارامتریک t تک نمونه‌ای برای توصیف متغیرها، ضریب همبستگی پیرسون برای تعیین رابطه بین متغیرها و از آزمون رگرسیون برای تاثیر مؤلفه‌های میزان نگرش دینی بر تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه استفاده شد.

جدول ۲. بررسی نرمال بودن توزیع متغیر نگرش دینی و تعهد شغلی با آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

نام متغیر	نگرش دینی	عواطف و عواطف دینی	التزام به وظایف دینی	شناخت دینی	باورهای دینی	تعهد شغلی
Z	۱/۱۵	۱/۱۸	۱/۳۴	۰/۹۷	۱/۰۸	۰/۹۴
سطح معنی‌داری	۰/۲۱	۱۰/۲۳	۰/۱۴	۰/۲۶	۰/۲۴	۰/۲۸

در جدول ۳، آزمون t متغیرهای تحقیق ارائه شده است. بر اساس یافته‌های جدول، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ برای متغیرهای تحقیق بزرگ‌تر می‌باشد، بنابراین میزان نگرش دینی، شناخت دینی، باورهای دینی، گرایش و عواطف دینی، التزام به وظایف دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه با توجه به میانگین بدست آمده، از سطح متوسط بالاتر بوده و نسبتاً مطلوب است.

جدول ۳. توصیف میزان مؤلفه‌های تحقیق بین دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه

مؤلفه	$\bar{X}$	S	t	Df	Sig.
نگرش دینی	۳/۲۵	۰/۴۱	۸/۴۱	۱۸۵	۰/۰۰۱
شناخت دینی	۳/۲۹	۰/۴۹	۸/۱۱	۱۸۵	۰/۰۰۱
باورهای دینی	۳/۳۸	۰/۴۹	۱۰/۷۱	۱۸۵	۰/۰۰۱
گرایش‌ها و عواطف دینی	۳/۱۸	۰/۵۱	۴/۹۰	۱۸۵	۰/۰۰۱
التزام به وظایف دینی	۳/۱۶	۰/۴۰	۵/۶۰	۱۸۵	۰/۰۰۱
تعهد شغلی	۳/۷۶	۰/۵۷	۱۸/۲۲	۱۸۵	۰/۰۰۱

بنابر نتایج حاصله از جدول ۴، ۲ مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ همبستگی متوسط مثبت و معناداری را بین میزان نگرش دینی و مؤلفه‌های آن با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، هر چقدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان نگرش دینی بالاتری داشته باشند به طور متوسطی میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می‌شود. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر نشان می‌دهد که ۳۴ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات نگرش دینی، ۲۶ درصد مربوط به تغییرات شناخت دینی، ۳۸ درصد مربوط به تغییرات باورهای دینی، ۱۴ درصد مربوط به تغییرات گرایش‌ها و عواطف دینی، و ۲۹ درصد مربوط به تغییرات التزام به وظایف دینی است.

جدول ۴. نتایج ضریب همبستگی پیرسون رابطه بین نگرش دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه

منبع	فراوانی	r	R ^۲	سطح معناداری
نگرش دینی و تعهد شغلی	۱۸۶	۰/۵۸	۰/۳۴	۰/۰۰۱
شناخت دینی و تعهد شغلی	۱۸۶	۰/۵۱	۰/۲۶	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	۰/۳۸	۰/۶۲	۱۸۶	باورهای دینی و تعهد شغلی
۰/۰۰۱	۰/۱۴	۰/۳۷	۱۸۶	گرایش و عواطف دینی و تعهد شغلی
۰/۰۰۱	۰/۳۹	۰/۵۴	۱۸۶	التزام به وظایف دینی و تعهد شغلی

در پاسخ به این سوال که آیا هر یک از مؤلفه‌های نگرش دینی با مؤلفه تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه باهم رابطه داشته و می‌تواند آن را پیش‌بینی نماید؟ جدول ۵ نشان می‌دهد مقدار ضریب تعیین مدل رگرسیونی چندگانه در مدل برابر ۰/۴۳ شده است؛ این بدان معنی است که رگرسیون خطی چندگانه به تنهایی حدود ۴۳ درصد از کل تغییرات را توجیه می‌کند و مابقی سهم سایر متغیرهاست که در مدل وارد نشده‌اند.

جدول ۵. جدول مناسبت مدل رگرسیونی پیش‌بینی تعهد شغلی با مؤلفه‌های نگرش دینی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه

مدل	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل‌شده	انحراف معیار ضریب تعیین
۱	۰/۶۵	۰/۴۳	۰/۴۱	۰/۴۴

بر اساس جدول ۶، F مشاهده‌شده در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار بوده بنابراین نتیجه معادله قابل تعمیم به کل جامعه آماری می‌باشد.

جدول ۶. آزمون معنی‌داری معادله رگرسیون

P	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۰۰۱	۳۳/۶۳۱	۶/۵۱۲	۴	۲۶/۰۴۸	رگرسیون
		۰/۱۹۴	۱۸۱	۳۵/۰۴۷	باقیمانده
			۱۸۵	۶۱/۰۹۵	کل

بنابر نتایج جدول ۷، گرایش‌ها و عواطف دینی، شناخت دینی و باورهای دینی از منبع نگرش دینی بر مؤلفه تعهد شغلی تاثیر معناداری دارد ولی التزام به وظایف دینی بر میزان تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه تاثیر معناداری ندارد.

جدول ۷. نتایج ضریب رگرسیون وزن‌های خالص و ناخالص منبع تعهد شغلی با مؤلفه‌های نگرش دینی در بین دبیران تربیت بدنی دیوانیه

منبع	خطای معیار	ضریب رگرسیون	t ارزش	سطح معناداری
گرایش‌ها و عواطف دینی	۰/۱۰	-۰/۲۳	-۲/۳۶	۰/۰۱
التزام به وظایف دینی	۰/۱۱	۰/۱۸	۱/۶۳	۰/۱
شناخت دینی	۰/۱۰	۰/۵۴	۵/۲۳	۰/۰۰۱
باورهای دینی	۰/۱۳	۰/۳۶	۲/۷۵	۰/۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

یافته‌ها نشان داد میزان نگرش دینی، شناخت دینی، باورهای دینی، گرایش و عواطف دینی، التزام به وظایف دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه با توجه به میانگین بدست آمده، از سطح متوسط بالاتر بوده و نسبتاً مطلوب است که با یافته‌های باقرپور (۱۳۹۷)، حسینی‌زاده آرانیا و همکاران (۱۳۹۴)، آچور و همکاران (۲۰۱۶) همسو است. نگرش دینی مجموعه‌ای از باورهای دینی، رفتارهای دینی و تعاملات الهی است. به عبارت دیگر، جهان‌بینی و کیفیت زندگی دینی، اخلاقیات و عقاید، عبادات و رفتارهای اجتماعی و معنویت درونی، اجزای شکل‌دهنده‌ی نگرش دینی می‌باشند. در نهایت، دینداری و نگرش دینی را می‌توان چنین تعریف کرد که شناخت و باور به پروردگار یکتا، انبیاء، آخرت و احکام الهی و داشتن علائق و عواطف معینی نسبت به خدا، خود، دیگران و جهان هستی در جهت تقرب به خدا و التزام و عمل به وظایف دینی (حسینی، ۱۴۰۰). مناسب بودن میزان شناخت دینی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه بدین معنا است که دین مجموعه اعتقادات و اعمالی است که فطرت و ساختار وجودی

آدمی آن را اقتضا می‌کند و در پرورش استعدادهای آدمی مؤثر است. بی‌شک توحید، نبوت و معاد به عنوان عناصر اصلی دین، اقتضای وجود آدمی است. معرفت و گرایش به خدا در نهاد آدمی سرشته شده و از آن جدایی ناپذیر است. میل به جاودانه زیستن و میل به راحتی مطلق که در عالم آخرت میسر است نیز میلی فطری می‌باشد (ناوی، ۱۳۹۵). این در حالی است که کلیات تعلیم و دستورهای دینی از جمله عبادات و پرستش خداوند و یا فرمان‌هایی برای تنظیم روابط اجتماعی، مطابق با فطرت و ساختار وجود آدمی است و از این روست که هر کس از فطرت خود فاصله نگرفته، با کمال میل به آن گردن می‌نهد. بنابراین فطری بودن دین، یعنی مطابق بودن محتوای دین با ساختار وجودی انسان.

در مورد مطلوبیت وضعیت باورهای دینی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه می‌توان ادعان داشت تاریخ بشری کمتر جامعه‌ای را سراغ دارد که از دین و باورهای دینی احساس بی‌نیازی نموده باشد و این بدان سبب بوده است که دین بسیاری از نیازهای روحی و اجتماعی انسان‌ها را برآورده می‌کرده است و به تعبیر جامعه‌شناسان دین دارای کارکرد مثبت برای انسان‌ها بوده است. بشر هم از لحاظ شخصی احتیاج به دین دارد و هم از لحاظ اجتماعی نیازمند دین است. همین قدر که ابدیت به فکر بشر می‌آید به جهان دیگر پیوند پیدا می‌کند. این قدرت فکری و تصویری در او احساسات و تمایلات ابدیت خواهی به وجود می‌آورد. پیدایش این‌گونه تصورات وسیع و گسترده و پیدایش این‌گونه تمایلات و خواسته‌های عظیم و پهناور در انسان با ساختمان بدنی و جسمانی محدود و فانی شونده انسان به هیچ وجه جور در نمی‌آید. تنها چیزی که این احساس و این احتیاج را به صورت کامل و مطمئن تأمین می‌کند احساسات و عقاید مذهبی و پرستش است. بنابراین می‌توان گفت دین یکی از نیازهای درونی و به تعبیر شهید مطهری نیازهای فطری بشر است. شهید مطهری بر آن است که کار دین و رسالت دین محور غرایز نیست، تعدیل و اصلاح و رهبری و حکومت و تسلط بر آنهاست: چون غرایز را نمی‌توان و نباید از بین برد، قهراً در اجتماعاتی که با نام خدا و دین و مذهب برای نابودی غرایز قیام می‌کنند و خداپرستی را با زندگی، متضاد معرفی می‌کنند. خود این معانی و مفاهیم عالی شکست می‌خورند و ماتریالیسم و سایر مکتب‌های ضد خدایی و ضد دینی رواج می‌گیرد (باقرپور، ۱۳۹۷).

متناسب‌بودن وضعیت گرایش‌ها و عواطف دینی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه به این معنی است که رمز اعتقاد به خدا و دین تمهید نوعی تضمین برای نیل انسان به سعادت کامل و وصول به خیر برین است. بنابراین احتیاج به دین از این جهت نیز مدنظر قرار می‌گیرد که چون انسان واجد قوه عقل و حس است و صرفاً به قوه ذاتی خود توانایی سیر در سعادت بیکران را ندارد و قادر نیست تا بی‌نهایت بر اراده نیک خود باقی بماند و در برابر تمایلات طبیعی مقاومت کند، ناچار نیازمند به متمسکی قویتر از اراده ذاتی خود است و این امر غیر از دین و لطف الهی نخواهد بود. بنابراین دین نوعی امیدواری را در انسان احیاء می‌کند. این‌جاست که فلسفه دین از نظر کانت ناظر به چگونگی زندگی کردن نیست بلکه او دین را در قالب نوعی احساس مثبت و نوعی امیدواری تبیین می‌کند (خدایاری، ۱۳۷۹).

التزام به وظایف دینی یعنی تسلیم در برابر خدا بودن، از این رو هر کس جز دین اسلام دین دیگری را طلب کند و پیرو آن گردد، هرگز از وی پذیرفته نیست. دینداری همراه است با مجموعه‌ای از اعتقادات و محوری‌ترین اعتقادات در این زمینه اعتقاد به وجود خداوند، نقش خداوند در هستی و وحدانیت خداوند است. بر اساس گفتگوهایی که فقهای ما مطرح می‌کنند نیز رکن دینداری، اعتقاد به خداوند است. هر دینی با مناسکی همراه است و در مورد اسلام انجام فریضه نماز یکی از محورهای مهم در دینداری است. در مورد عواطف و احساسات دینی می‌توان به احساس نیاز به خدا، ترس از خدا، توبه و احساسات معنوی که با حضور در برخی از

اماکن دینی مثل امامزاده‌ها و حرم‌ها صورت می‌گیرد، اشاره کرد. اما وقتی به ابعاد مناسکی نظر می‌کنیم دو تفکیک وجود دارد: یکی مناسک فردی است و دیگر مناسک جمعی (آذریون، ۱۳۹۷).

مناسب‌بودن وضعیت تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه با نتایج تحقیق اولادیان (۱۳۹۷) تحت عنوان بررسی رابطه تعهد حرفه‌ای و رضایت شغلی پرستاران شاغل در بیمارستان‌های دولتی - آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی تا حدودی همخوانی دارد. نتایج حاصل از این مطالعه مبنی بر وجود ارتباط بین رضایت شغلی و تعهد حرفه‌ای و با توجه به این که رضایت شغلی و تعهد حرفه‌ای دو مؤلفه مهم تأثیرگذار بر یکدیگر و در نتیجه تأثیرگذار بر کیفیت ارائه خدمات پرستاری می‌باشد ضروری است که با شناسایی عوامل مؤثر بر این دو مؤلفه به دنبال برنامه‌ریزی جامع جهت ارتقای سطح رضایت شغلی و تعهد حرفه‌ای شاغلان بود.

نتایج تحقیق نشان داد که ۲ مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ همبستگی متوسط مثبت و معناداری را بین میزان نگرش دینی با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، هر چقدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان نگرش دینی بالاتری داشته باشند به طور متوسطی میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می‌شود، به طوری که نگرش دینی می‌تواند ۴۳ درصد از واریانس متغیر عملکرد شغلی معلمان شهر دیوانیه عراق را تبیین کند. براساس نتایج روشن است عملکرد شغلی محصول رفتارهای انسانی است و انگیزه‌ها و نیازها در عملکرد افراد تأثیر دارند. به عبارتی نگرش‌های دینی موجب ایجاد انگیزه و برطرف کردن بسیاری از نیازها می‌شود؛ لذا به دلیل این امر عملکرد شغلی افراد افزایش می‌یابد. این یافته‌ها با یافته‌های باقرپور (۱۳۹۷)، جناآبادی (۱۳۹۶)، یعقوبی دوست (۱۳۹۵) همسو است و ذکر کرده‌اند توانمندی‌های مذهبی نظیر نگرش‌های دینی در عملکرد شغلی افراد نقش دارد. همچنین فردوسی نیک (۱۳۹۲) نیز دریافت بین میزان نگرش‌های دینی و رضایت شغلی معلمان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر نشان می‌دهد که ۳۴ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات نگرش دینی، ۲۶ درصد مربوط به تغییرات شناخت دینی، ۳۸ درصد مربوط به تغییرات باورهای دینی، ۱۴ درصد مربوط به تغییرات گرایش‌ها و عواطف دینی، و ۲۹ درصد مربوط به تغییرات التزام به وظایف دینی است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق حامدی و حیدرزاده (۱۴۰۲) تحت عنوان میزان تعهد شغلی کارمندان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران - شمال و دانشگاه شهید بهشتی و عوامل مؤثر بر آن همخوانی دارد. نتایج تحقیق نوروزی نشان داد که بین میزان تحصیلات، میزان حقوق، ابهام نقش‌های شغلی، احساس حمایت‌های سازمانی، احساس عدالت سازمانی، بیگانگی از کار، نگرش و اعتقادات دینی، احساس نظارت سازمانی، احساس انومی و وضعیت تأهل با میزان تعهد شغلی رابطه معنی‌داری وجود دارد و متغیرهای مستقل مجموعاً ۲۴/۵٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کردند.

نتایج تحقیق همبستگی متوسط مثبت و معناداری را بین میزان شناخت دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، هر چقدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان شناخت دینی بالاتری داشته باشند به طور متوسط میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می‌شود. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر را نشان داد که بر این اساس ۲۶ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات شناخت دینی است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق باقرپور (۱۳۹۷) تحت عنوان نگرش دینی و هوش فرهنگی، به تنوع و چندفرهنگی بودن جامعه ایرانی و همچنین جامعه شهرستانی شهرستان سنج، همخوانی دارد. نتایج تحقیق احمدیگی (۱۳۹۸) نشان داد که از آنجایی که دین و نگرش دینی، مؤلفه بسیار برجسته‌ای در شکل‌دهی به جهت‌گیرهای نگرشی افراد به شمار می‌رود، به عنوان مؤلفه اصلی مؤثر بر هوش فرهنگی مورد کنکاش قرار می‌گیرد. نتایج توصیفی تحقیق حکایت از آن داشت که سطح هوش فرهنگی شهروندان در شاخص هوش فرهنگی و ابعاد چهارگانه در حد متوسط و متوسط رو به بالا قرار دارد. این نشان از رضایت‌بخش بودن وضعیت هوش فرهنگی است. نتایج تحلیلی

تحقیق نیز حاکی از ارتباط معنادار و البته معکوس میان نگرش دینی با شاخص هوش فرهنگی و سه بعد از ابعاد چهارگانه هوش فرهنگی هستند. این همخوانی می تواند به دلیل نقش مؤثر نگرش دینی باشد که بر عوامل مختلفی همچون فرهنگ و تعهد تأثیر بسزایی می گذارد.

نتایج تحقیق نشان داد که r مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ همبستگی متوسط مثبت و معناداری را بین میزان باورهای دینی با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان می دهد. به عبارت دیگر، هر قدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان باورهای دینی بالاتری داشته باشند به طور متوسط میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می شود. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر را نشان داد که بر این اساس ۳۸ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات باورهای دینی است. نتایج این تحقیق با نظریه تعهد سازمانی می یرو و آن همخوانی دارد. نظریه می یرو و آن تعهد سازمانی را به سه موضوع کلی وابستگی عاطفی، درک هزینه ها و احساس تکلیف وابسته می دانند. از تفاوت های مفهومی اجزای سه گانه تعهد سازمانی، که هر یک تا حدودی از یک دیگر مستقل اند، این نتیجه حاصل می شود که هر کدام پیامد پیش فرصت های خاصی هستند. پیش-فرصت های تعهد عاطفی به چهار گروه دسته بندی می شوند: ویژگی های شخصی، ویژگی های شغلی، ویژگی های ساختاری و تجربیات کاری. تحقیقات زیادی که در ارتباط با تعهد سازمانی انجام شده بیانگر این مطلب است که ارتباط تعهد سازمانی با عملکرد شغلی و رفتارهای مبتنی بر تابعیت سازمانی مستقیم (مثبت) است ولی ارتباط آن با ترک خدمت، غیبت و تأخیر کارکنان معکوس (منفی) است. لذا ماهیت ارتباط فرد با سازمان در هر یک از اجزاء سه گانه تعهد عاطفی، تعهد مستمر و تعهد تکلیفی متفاوت است. کارکنان با تعهد عاطفی قوی در سازمان می مانند برای این که می خواهند بمانند. افرادی که تعهد مستمر قوی دارند می مانند چون نیاز دارند بمانند و آن هایی که تعهد تکلیفی قوی دارند می مانند زیرا احساس می کنند باید بمانند. این همخوانی می تواند تا حدودی به دلیل ارتباطات متقابل اثرات (فردی و سازمانی) دینی و اعتقادی باشد.

نتایج تحقیق همبستگی ضعیف مثبت و معناداری را بین میزان گرایش ها و عواطف دینی و تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان داد. به عبارت دیگر، هر چقدر دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان گرایش ها و عواطف دینی بالاتری داشته باشند به طور نسبتاً ضعیفی میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می شود. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر را نشان داد که بر این اساس ۱۴ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات گرایش ها و عواطف دینی است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق تولایی و باقری (۱۳۹۱) تحت عنوان بررسی تأثیر تعهد سازمانی بر عملکرد سازمان همخوانی دارد. تولایی و باقری به این نتیجه دست یافتند که تعهد سازمانی کارکنان احساس رضایت، تعلق، وابستگی و دلبستگی آنها به سازمان، عملکرد شغلی مطلوبتر، کاهش خروج کارکنان از سازمان، رفتار اجتماعی فعال، عدم غیبت از کار، نوع دوستی و کمک به همکاران و کاهش استرس شغلی و همچنین موفقیت های مالی و افزایش اثربخشی و بهره وری سازمان را به همراه دارد.

نتایج تحقیق نشان داد که r مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ همبستگی متوسط مثبت و معناداری را بین میزان التزام به وظایف دینی با تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه نشان می دهد. به عبارت دیگر، هر قدر در دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه میزان التزام به وظایف دینی بالاتر باشد به طور متوسط میزان تعهد شغلی در آنها بیشتر می شود. همچنین ضریب تعیین میزان واریانس مشترک دو متغیر نشان داد که بر این اساس ۲۹ درصد از تغییرات میزان تعهد شغلی دبیران مربوط به تغییرات التزام به وظایف دینی است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق هوک و همکاران (۲۰۱۷) تحت عنوان جو اخلاقی، تعارض سازمانی و حرفه ای و تعهد سازمانی حسابداران چینی همخوانی دارد. شافر به این نتیجه رسید که جو اخلاقی خودپرستی / فردی، سازمانی و

اصول اخلاقی / فردی با تعارض سازمانی و حرفه ای رابطه مثبتی دارد. نیک خواهی / اجتماعی، اصول اخلاقی / سازمانی و اصول اخلاقی / اجتماعی با تعارض سازمانی و حرفه ای رابطه منفی دارد. جو اخلاقی خودپرستی/فردی، خودپرستی / سازمانی و اصول اخلاقی / فردی با تعهد عاطفی رابطه منفی دارد. جو اخلاقی نیک خواهی اصول اخلاقی / سازمانی، اجتماعی با تعهد سازمانی رابطه مثبت دارد. تعارض سازمانی و حرفه ای با تعهد سازمانی رابطه منفی دارد. البته در این تحقیق تعهد شغلی مد نظر بوده است. در نهایت نتایج تحقیق نشان داد که سه متغیر شناخت دینی، باورهای دینی و گرایش‌ها و عواطف دینی در پیش‌بینی میزان تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه مؤثر هستند. ولی مقادیر معناداری آزمون برای مؤلفه التزام به وظایف دینی بیشتر از ۰/۰۵ شده است. بنابراین می‌توان فرض صفر $\beta_4 = 0$ (ضریب X_4) را قبول کنیم. و مولفه التزام به وظایف دینی بر تعهد شغلی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه تاثیر معناداری ندارد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود که اقداماتی در جهت افزایش و بهبود سطح نگرش دینی دبیران تربیت بدنی شهرستان دیوانیه صورت گیرد. از دبیران تربیت بدنی در فعالیتهای گروهی و مشارکتی بیشتر استفاده شود. مدیریت منابع انسانی در سطح آموزش و پرورش شهرستان دیوانیه، افراد را متناسب با نگرش دینی آنان انتخاب و در فرآیند آموزش به کار گیرند و مسئولان آموزش و پرورش شهرستان دیوانیه در فرآیند گزینش دبیران نسبت به نگرش دینی آنان توجه بیشتری نمایند. از جمله محدودیت‌های تحقیق این است که چون تحقیق حاضر در سطح شهرستان دیوانیه انجام شده آزمودنی‌ها ممکن است تحت تأثیر مسائل فرهنگی، اقتصادی و سیاسی منطقه خود قرار گرفته باشند و این عامل ممکن است به نوعی روی پاسخگویی آنان تأثیر متفاوتی گذاشته باشد. همچنین با توجه به این که ابزارهای تحقیق، پرسشنامه‌های نگرش سنج است ممکن است پاره‌ای از ملاحظات اداری بر پاسخ آزمودنی‌ها تأثیر داشته باشد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله از همکاری تمامی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش تشکر و قدردانی می‌نمایند. همچنین از داوران محترم، جهت ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌گردد.

منابع

- احمدبیگی، شهریار، اجتهادی، مصطفی، جمالی، اختر. (۱۳۹۸). طراحی مدلی مفهومی برای ارتقا نقش مدرسه در ایجاد سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال دهم، شماره ۴، ۱۴۸-۱۷۲.
- آذریون، پریسا (۱۳۹۷). بررسی رابطه میزان سواد رسانه‌ای و نگرش دینی دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه بوعلی سینا. فرهنگ رسانه، سال هفتم، شماره ۲۷، ص ۸۷-۱۱۰.
- اولادیان معصومه (۱۳۹۷). مقایسه ارزیابی سطوح دینداری و ویژگی شخصیتی معلمان با کیفیت زندگی کاری بالا و پایین. فصلنامه آموزش، مشاوره و روان درمانی، سال هفتم، شماره ۲۶، ۹۵-۱۰۷.
- باقریپور معصومه (۱۳۹۷). ارتباط باورها و نگرش‌های دینی و سبک زندگی اسلامی با عملکرد شغلی معلمان مقطع ابتدایی. دوفصلنامه علمی ترویجی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام. سال ششم، شماره ۱۱، ۹۳-۱۱۱.
- بابازاده نگین، نصیری محمد (۱۳۹۷). ارتباط دنیاگرایی با اعتقادات مذهبی و سلامت روان دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، سال ۶۳، شماره ۵، ۲۵۰۶-۲۵۱۶.
- بای، صادق (۱۳۹۸). طراحی مدل ساختاری برای پیش‌بینی فرسودگی شغلی براساس تعهد سازمانی و باورهای خودکارآمدی دینداری با میانجیگری ویژگی‌های شخصیتی معلمان. مجله علوم روانشناختی، دوره هجدهم، شماره ۷۸، ۷۰۵-۷۱۷.
- پیرحیاتی، سارا، صالحی، کیوان، فرزاد، ولی‌الله، مقدم‌زاده علی، و حکیم‌زاده، رضوان. (۱۳۹۸). بازنمایی عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای مدارس اثربخش دوره ابتدایی: یک مطالعه کیفی. فصلنامه علمی مدیریت مدرسه، دوره هشتم، شماره اول، ۱۶۲-۱۹۰.
- جنابآبادی، حسین (۱۳۹۶). بررسی رابطه سبک زندگی اسلامی و سازگاری شغلی با سلامت اجتماعی، مشاوره کاربردی، ۷(۲۹): ۴۵-۵۴.
- حسینی‌زاده آرانیا، سید سعید، سخایی، ایوب؛ غفاری مسعود. (۱۳۹۴). پژوهشی در باب رابطه بین دینداری و سبک زندگی (مورد مطالعه: شهروندان کلان شهر تهران)، جامعه‌شناسی سبک زندگی، ۱(۳۹): ۳۵-۷۴.
- حامدی عقیقه، حیدرزاده نیلوفر (۱۴۰۲). بررسی تاثیر نگرش دینی بر تفکر انتقادی دانشجویان. مجله توسعه آموزش جندی شاپور، فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، سال چهاردهم، شماره ۴، ۳۷۱-۳۸۳.
- حسینی رفیق، محمدی محمد (۱۳۹۸). رابطه نگرش دینی با عملکرد شغلی کارکنان شرکت دخانیات ایران. مدیریت اسلامی، سال ۲۷، شماره ۲، ۲۳-۴۲.
- حسینی محمدجواد (۱۴۰۰). بررسی رابطه دینداری و نگرش‌های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان. پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، دوره ۲، شماره ۱، ۱۸-۳۰.
- خدایاری‌فرد محمد، شکوهی یکتا محسن، غباری بناب باقر (۱۳۷۹). آماده‌سازی مقیاس نگرش مذهبی دانشجویان. روانشناسی، ۱۵، ۷۵-۸۹.

- درفش حجت‌الله، گلشن‌پور مرجان (۱۳۹۷). معنویت در محیط کار و رابطه آن با تعهد سازمانی و سلامت سازمانی مدیران مدارس متوسطه اهواز. دو فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت مدرسه، ۶(۲)، ۱-۲۰.
- شاکری، محسن (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش اخلاق حرفه‌ای بر درگیری شغلی و تعهد سازمانی در بین معلمان دوره ابتدایی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال شانزدهم، شماره ۱، ۶۰-۶۸.
- صفری اکرم (۱۳۹۸). همکاری بین معلمان مدرسه و ارتقای کیفیت فرآیند یاددهی - یادگیری. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت مدرسه، ۷(۳)، ۱۷۹-۱۹۲.
- صوری، مریم (۱۳۹۹). بررسی و وضعیت عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران. فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، ۱۲(۱)، ۲۷۷-۳۰۶.
- فردوسی نیک، شریف (۱۳۹۲). بررسی رابطه دینداری و سرمایه اجتماعی با رضایت شغلی معلمان شهر یاسوج. تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قربانیان، پروین، تقی‌پور ظهیر، علی، زمانی‌مقدم، افسانه، اردلان، محمدرضا. (۱۳۹۹). ارائه الگویی برای توسعه فردی معلمان دوره ابتدایی مدارس استثنایی یک مطالعه کیفی. فصلنامه علمی مدیریت مدرسه، ۸(۱)، ۲۸۲-۲۵۹.
- قویدل باجگیران، میثم، چرابین مسلم، فزیرزی، مسلم، اکبری، احمد. (۱۳۹۹). طراحی و اعتبارسنجی الگوی ارزشیابی تعالی فردی معلمان مدارس. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت مدرسه، ۸(۴)، ۱۰۷-۱۳۲.
- کیانی محمد سعید، نظری لیلیا (۱۴۰۱). رابطه بین تعهد سازمانی و جو سازمانی با سلامت عمومی (مطالعه موردی معلمان تربیت بدنی استان کرمانشاه). مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی، ۳(۴)، ۴۲۳-۴۳۶.
- مرزبان، آمنه (۱۴۰۱). ارتباط نگرش مذهبی با سلامت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار. طب دریا، ۴(۲)، ۱۱۱-۱۰۷.
- موسی علی، سیمین (۱۴۰۱). بررسی نقش تعهد شغلی آموزگاران در توسعه کیفیت آموزشی مدارس مقطع ابتدایی. هفتمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش. محمودآباد، مازندران.
- میرکمالی سیدمحمد، نارنجی ثانی، فاطمه، اسدی، سمیه. (۱۳۹۸). ارزیابی وضعیت صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ابتدایی از دیدگاه مدیران. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت مدرسه. دوره هفتم، شماره سوم، ۶۹-۸۶.
- نامداری، کوروش، کلنی، سیمین‌دخت. (۱۳۹۳). نقش توانمندی‌های مذهبی در پیش‌بینی عملکرد شغلی وظیفه‌ای و زمینه‌ای. روانشناسی، ۱۱(۱): ۷۷-۹۴.
- ناوی زهرا (۱۳۹۵). نقش ویژگی‌های شخصیتی و شغلی معلمان در پیش‌بینی تعهد سازمانی آنان. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، دوره ۹، شماره ۱۶، ۱۴۳-۱۶۲.
- یعقوبی دوست، محمود. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین میزان دینداری و سبک زندگی (مورد مطالعه: زنان شهر اهواز). جامعه‌شناسی نهاد‌های اجتماعی، ۷(۳): ۲۰۵-۲۴۰.

Achour, M.; Nor, M. R.; Mohd, Y.Z.; & Mohd, Y. (2016). Islamic personal religiosity as a moderator of job strain and employee's wellbeing: The Case of Malaysian academic and administrative Staff, *Journal of Religion and Health*, 55, (4), 1300-1311.

Adnan M., Setyono, B., Abdulrahman, W. (2018). The Role of Religious Attitude Towards Religion Differences, Nationalism and Environment Concern. E3S Web of Conferences 73, doi.10.1051/e3sconf/2018730

- Alabdulhadi, Maali Mohammed Jassim. (2019). Religious tolerance in secondary Islamic Education textbooks in Kuwait. *British Journal of Religious Education* 41: 422–34.
- Ball, Y., Kökalan, O. (2021). The Moderating Effect of Religiosity on the Relationship Between Burnout and Job Satisfaction. *Frontiers*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.750493>
- Cohen, J. E. (2022). American Muslim Attitudes toward Jews. *Religions* 13: 441.
- Gandham C. D., Anaparti, A. (2018). Religious Attitude of Younger Generation and Older Generation Christians of Hyderabad, India. *International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences*, 8(1), 64-68.
- Hook, J. N., Farrell, J. E., Johnson, K. A., Van Tongeren, D. R., Davis, D. E., & Aten, L D. (2017). Intellectual humility and religious tolerance. *Journal of Positive Psychology* 12: 29–35
- Indelicato, A., Martín, J. C. (2023). Attitudes towards Religions: The Impact of Being Out of the Religious Group. *Religion*, 14: 1218-1228.
- Jikeli, G. (2023). How Do Muslims and Jews in Christian Countries See Each Other Today? A Survey Review. *Religions* 14: 412.
- Kanol, E. (2021). Explaining Unfavorable Attitudes Toward Religious Out-Groups among Three Major Religions. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 60, 590–610.
- Mathew, G. C., Prashar, S., Ramanathan H. N., Pandey, U. K., Parsad, C. (2020). Impact of religiosity, spirituality, job satisfaction and commitment on employee performance: a quantile regression approach. *International Journal of Indian Culture and Business Management*, 19(4). doi10.1504/IJICBM.2019.104797
- Mónico, L. S., & Alferes, V. R. (2022). The Effect of Religious Beliefs and Attitudes in Intrinsic and Extrinsic Optimism and Pessimism in Players of Games of Chance. *Religions*, 13: 97.
- Okwendi, S. J., Toyin, E. F. (2017). A quantitative study of correlates of job satisfaction among officers of the Nigeria police. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 2(2), 2278-2291.
- Sadeghi, R., Abolghaseminejad, P., Borhaninejad, V., Moqaddasi Amir, M., Zeidabadi, B. (2023). The relation between religious attitude, psychological resilience and hope in female heads of households in Sirjan, Iran. *Research Square*. doi. 10.21203/rs.3.rs-3054883/v1.